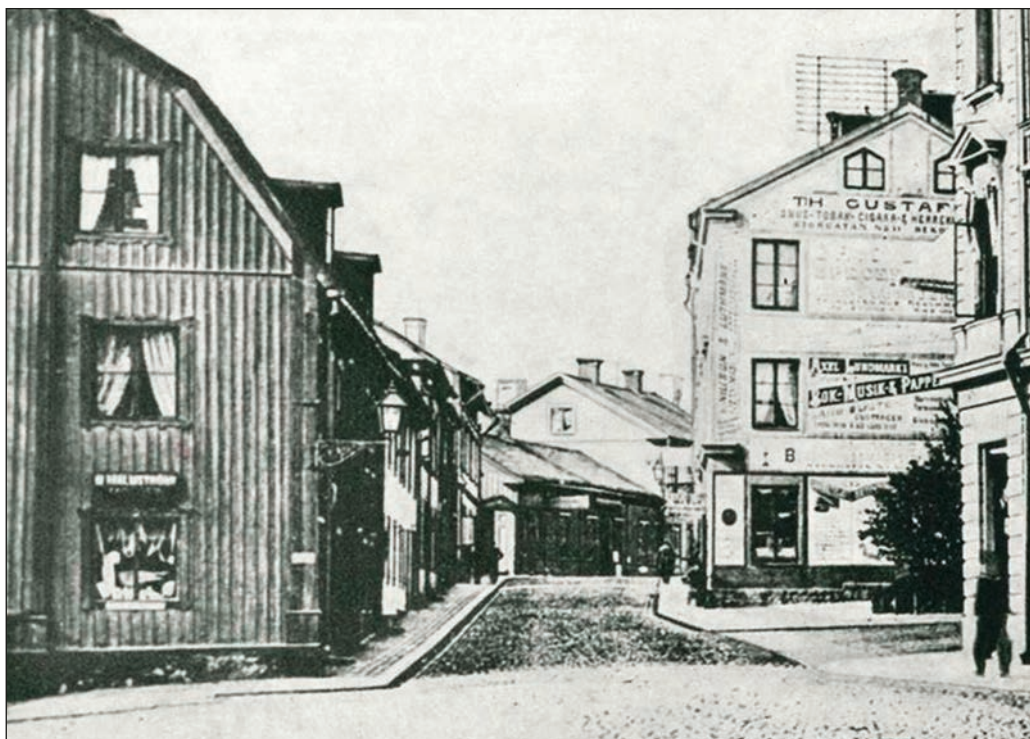




Spår av gamla Järnagatan

RAÄ Södertälje 133:1, Södertälje socken och kommun, Södermanland

Ola Winter



ARKEOLOGGRUPPEN AB RAPPORT 2016:60

ARKEOLOGISK UNDERSÖKNING
I FORM AV SCHAKTNINGSÖVERVAKNING

Spår av gamla Järnagatan

RAÄ Södertälje 133:1, Södertälje socken och kommun, Södermanland

Ola Winter

Lst dnr 43111-20691-2015

ARKEOLOGGRUPPEN I ÖREBRO AB
Drottninggatan 11, 702 10 Örebro
Telefon 019-609 04 10

www.arkeologgruppen.se
arkeologgruppen@arkeologgruppen.se

© 2016 Arkeologgruppen AB

Arkeologgruppen rapport 2016:60

Författare Ola Winter

Grafisk form Nina Balknäs@Högtorps Diverse

Omslagsfoto Fotografi över Järnagatan från norr. Bilden är tagen runt sekelskiftet 1900. Foto från Torekällbergets bilddatabas.

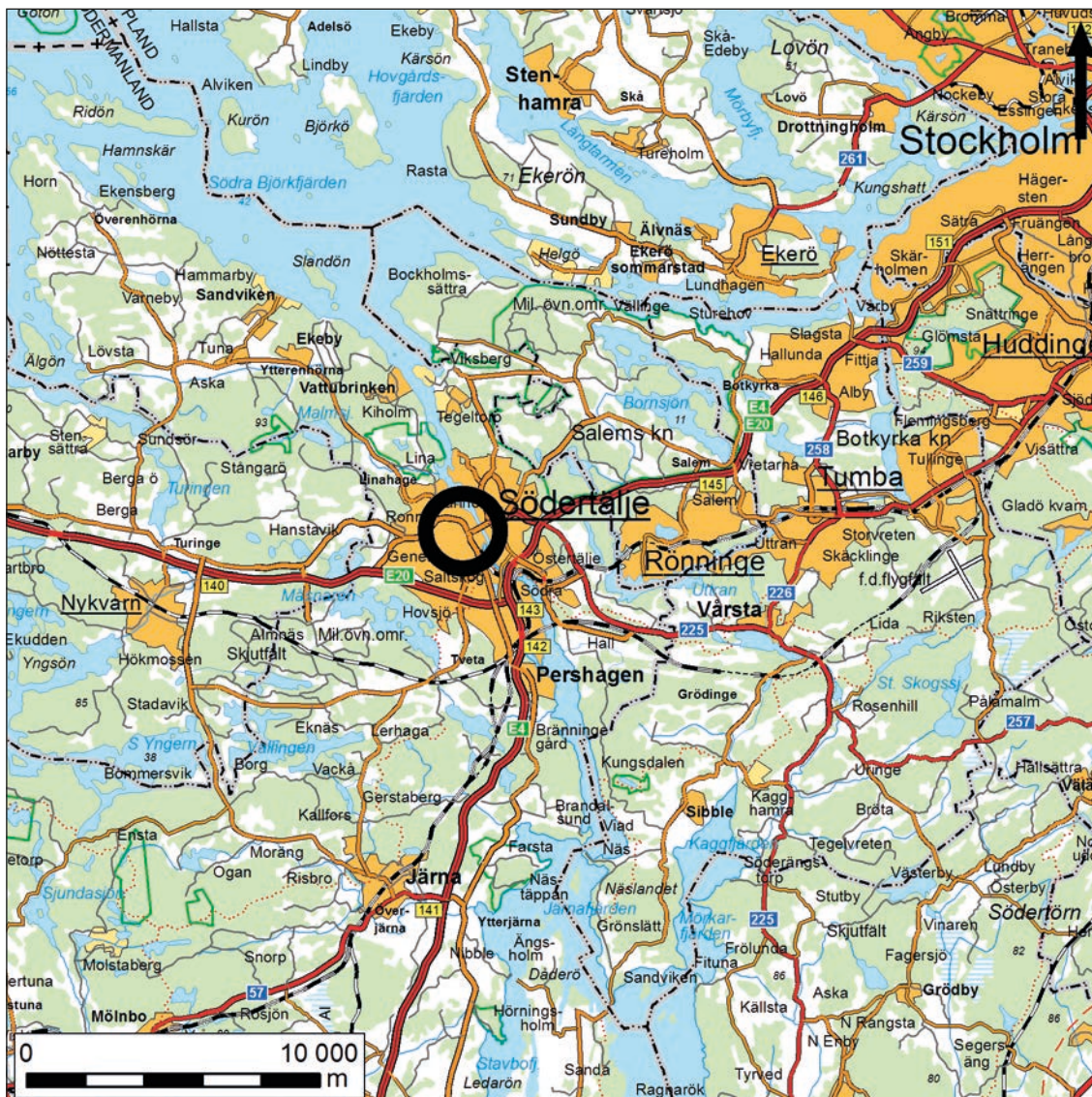
Kartor ur allmänt kartmaterial, © Lantmäteriet Dnr R50223371_160001

Innehållsförteckning

Sammanfattning	5
Inledning	5
Bakgrund och kulturmiljö	5
Tidigare arkeologiska undersökningar i närområdet.....	8
Syfte och frågeställningar.....	8
Metod	9
Resultat	9
Områdesbeskrivning	9
Stratigrafi	9
Konstruktioner	12
Tolkning	21
Utvärdering av resultaten i förhållande till undersökningsplanen	21
Referenser	22
Tekniska och administrativa uppgifter.....	23
Bilagor	24

Bilaga 1. Anläggningstabell

Bilaga 2. Sektionsritningar



Figur 1. Karta över trakten kring Södertälje med den aktuella undersökningsplatsen markerad med en svart cirkel. Skala 1:250 000.

Sammanfattning

Arkeologgruppen AB har utfört en arkeologisk undersökning i form av schaktningsövervakning inom fornlämning RAÄ-nr Södertälje 133:1 på Järnagatan i Södertälje stad. Undersökningen föranleddes av att Södertälje kommun planerade ny gatubeläggning. Dessutom skulle en ny vattenledning nedläggas och skelettjord anläggas för ny trädplantering. Sammantaget hittades rester efter tretton husgrunder samt enstaka rester efter äldre kullerstensbeläggning. Husgrunderna på östra sidan gatan var rester av bebyggelsen som revs då dagens hus byggdes. Husgrunderna på västra sidan var betydligt äldre och kunde i vissa fall dateras till 1600-talet.

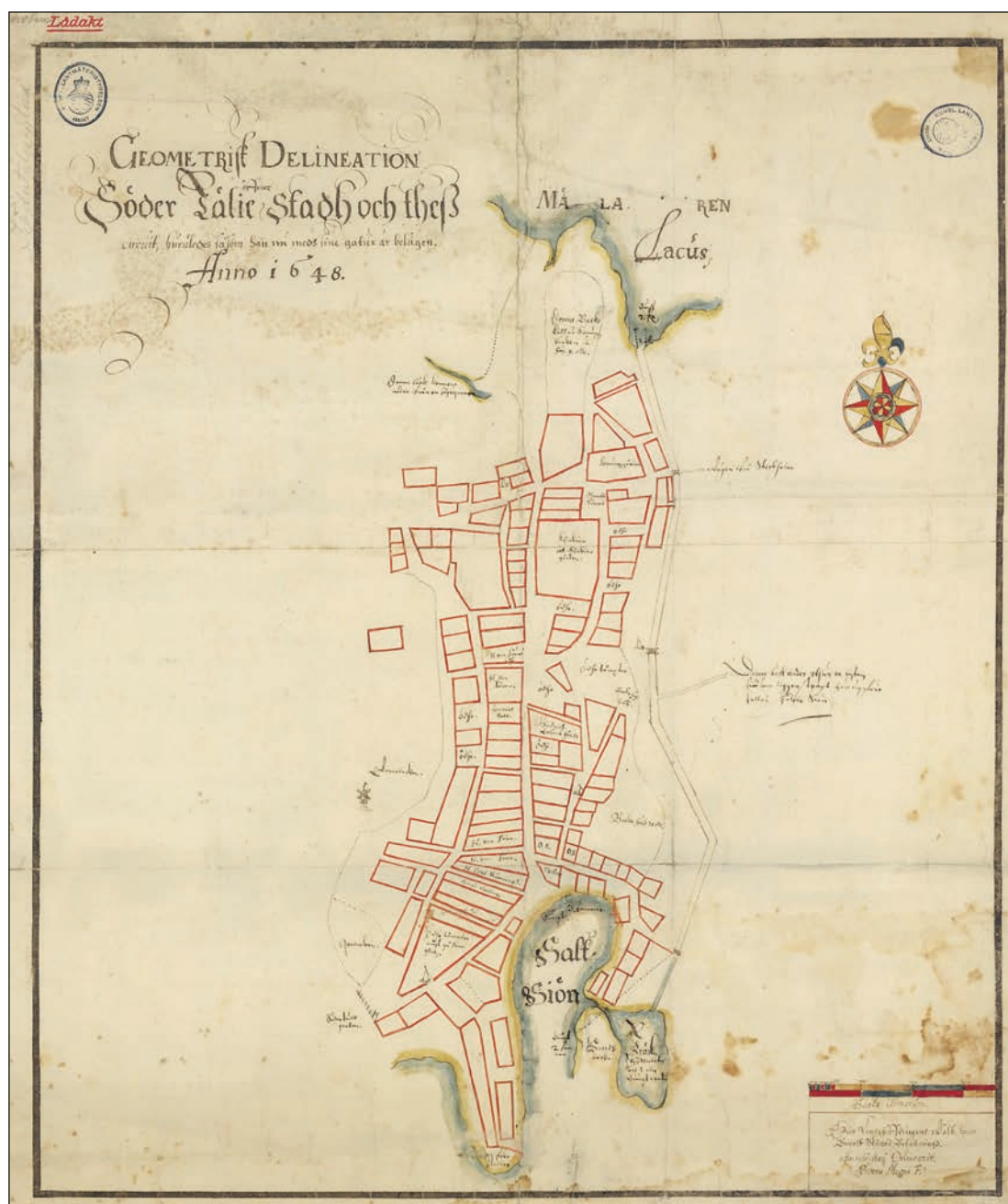
Inledning

Arkeologgruppen AB har utfört en arkeologisk undersökning i form av schaktningsövervakning inom fornlämning RAÄ-nr Södertälje 133:1 på Järnagatan i Södertälje stad. Undersökningen föranleddes av att Södertälje kommun planerade ny gatubeläggning. Dessutom skulle en ny vattenledning nedläggas och skelettjord anläggas för ny trädplantering. Undersökningsområdet innefattade två schakt. Det första grävdes för vattenledningen. Schaktet var 120 meter långt, cirka 2–3 meter brett och 2 meter djupt. Det andra schaktet grävdes för skelettjord till trädplantering och var 90 meter långt, cirka 4 meter brett och 1 meter djupt. Undersökningen genomfördes av Ola Winter i omgångar från maj till juli 2016. Beställare var Södertälje kommun som även bekostade arbetet. Länsstyrelsen i Stockholms län var beslutsfattare.

Bakgrund och kulturmiljö

Nedanstående text rörande Södertäljes bakgrund är hämtad ur "Västra Kanalgratan och kvarteret Venus i Södertälje" (Strengbom 2015).

I gamla källor omnämns Södertälje som Tälje. Stadens namn har med tälja att göra, något som är inskuret, i det här fallet en lång vik. Fram till 600-talet fanns i området ett farbart sund som knöt samman Mälardalsområdet och Östersjön. Till följd av landhöjningen smalnade sundet av och en ås, vilken anses vara platsen för det äldsta Tälje, höjde sig i dess mitt. I och med avsmalnandet av sundet gick det inte längre att segla förbi obehindrat. Båtarna fick släpas eller rullas över landtungan eller så omlastades godset till båtar på andra sidan. Den gamla farleden genom Tälje hade inte samma sträckning som den nuvarande kanalen utan landtungan där båtarna drogs motsvaras idag av Storgatans sträckning. Trots uppgrundningen var Täljeleden ändå den kortaste förbindelsen söderifrån till Mälaren och Tälje blev en viktig lastplats, handelsplats och mötesplats. Ett stadsliknande samhälle



Figur 3. Karta över Södertälje 1648 (Lantmäteristyrelsens arkiv akt A102-1:1).

antas ha funnits redan någon gång på slutet av 900-talet eller i början av 1000-talet. Tälje omnämns för första gången i skriftliga källor i Adam av Bremens berättelser från 1070-talet. Berättelsen beskriver Ansgars besök på Birka år 829 och i beskrivningen av vägen dit omnämns Tälje.

Även under medeltiden hade det strategiska läget mellan Mälaren och Östersjön stor betydelse. Tälje fick troligen sina stadsprivilegier vid 1300-talets mitt. Under 1200-talets slut och 1300-talets början framträdde Tälje som en mötesplats för andliga och politiska ledare. Mellan åren 1318 och 1527 fungerade Tälje som administrativt centrum för ett område som motsvarar ungefär dagens kommun. Området benämns som Täljehus. Byggnaden Täljehus var en fästning byggd på en ö i Täljes norra inlopp i början av 1300-talet. Borgen brändes år 1435 men ruinen finns ännu kvar. Det är inte mycket känt om förhållandena i den medeltida staden men bosättningen begränsades troligen till åsen. Mot slutet av 1100-talet uppfördes en stenkyrka som sannolikt föregåtts av en träkyrka. Från skriftliga källor vet man att staden förutom kyrka och bostäder även hade ett rådhus och ett gillehus (Andersson m.fl. 2006:11).

I början av 1600-talet var Tälje en av landets ledande hamnar. Efter tillkomsten av Norrtälje bytte staden namn till Södertälje år 1622. Några år senare, år 1636, utfärdades ett seglationsförbund för Södertälje vilket innebar slutet på hamnepoken och en ny inriktning mot hantverksproduktion startade (Carlsson 2011:2526).

Den äldsta kartan över Tälje dateras till år 1648, och den antas ge en bild av stadens utseende vid medeltidens slut. Kartan visar en oregelbunden stadsplan av medeltida typ med kyrkan som ett dominerande inslag. Det medeltida torget låg norr om kyrkan och gatusträckningarna var oregelbundet formade. Mitt genom staden gick huvudgatan som idag motsvarar Storgatan. Mälaregatan och en del av Västra Kanalgatan syns också på kartan. *I Storgatans förlängning åt söder kan Järnagatans sträckning utläsas i ungefär samma riktning som idag* (kursiverad text tillägg för denna rapport).

Två större bränder drabbade Södertälje under 1600-talet: år 1630 och år 1650. Förödelsen efter stadsbranden år 1650 var stor och omfattande delar av bebyggelsen utplånades. Efter branden reglerades stadens gator och torg och det oregelbundna medeltida stadsnätet ersattes av stormaktstidens rutnätsmönster. Nu förflyttades torget till söder om kyrkan. Den nya stadsplanen blev i stort sett bestående fram till citysaneringen på 1960-talet.

År 1719 härjades staden av ryssarna och en stor del av stadens bebyggelse brann åter ner. Efter branden återuppfördes Rådhuset intill kyrkan och staden återuppbyggdes kring Storgatan, torget och kyrkan (Andersson m.fl. 2006:11).



Figur 2. Karta över centrala Södertälje. Undersökningsområdet är markerat i rosa. Skala 1:5 000.

Tidigare arkeologiska undersökningar i närområdet

Under åren 1984 och 1985 genomfördes schaktkontroller på Saltsjötorget (Anttila m.fl. 1986). Främst grävdes schakt i den södra delen av torg-
et, framför stadshotellet. Undersökningen redovisade enstaka kultur-
lager och en källare. Fyndmaterialet daterade källaren till 1600-talet.

Syfte

Syftet med undersökningen var att dokumentera de eventuella kultur-
lager, konstruktioner och fynd som berördes av arbetsföretaget.

Metod

Undersökningsområdet omfattade två schakt. Den västra schaktet var cirka två meter djupt och grävdes inför en vattenledning. Det östra schaktet var cirka en meter djupt och grävdes inför anläggandet av skelettjord till växtbäddar. Schakten överlappade i vissa fall varandra.

Undersökningen genomfördes i form av schaktningsövervakning och schakten grävdes med grävmaskin. Metodiskt innebar det att grävning skedde skiktvis ned till det planerade djupet för arbetsföretaget. Påträffades lager eller konstruktioner avbröts arbetet för arkeologisk dokumentation. Konstruktioner och lager undersöktes och dokumenterades med text, profilritning och fotografering.

Plandokumentationen var analog och lager och konstruktioner undersöktes i första hand med handverktyg. Planritningar digitaliserades senare i ArcGIS 10.1 och koordinatsystemet Sweref 99 TM användes.

Resultat

Områdesbeskrivning

Schakten började vid Marenplan, strax väster om Järnagatan 1, och gick i Järnagatan hela vägen fram till Nygatan. Området var relativt plant och hade kullerstensbeläggning över hela ytan.

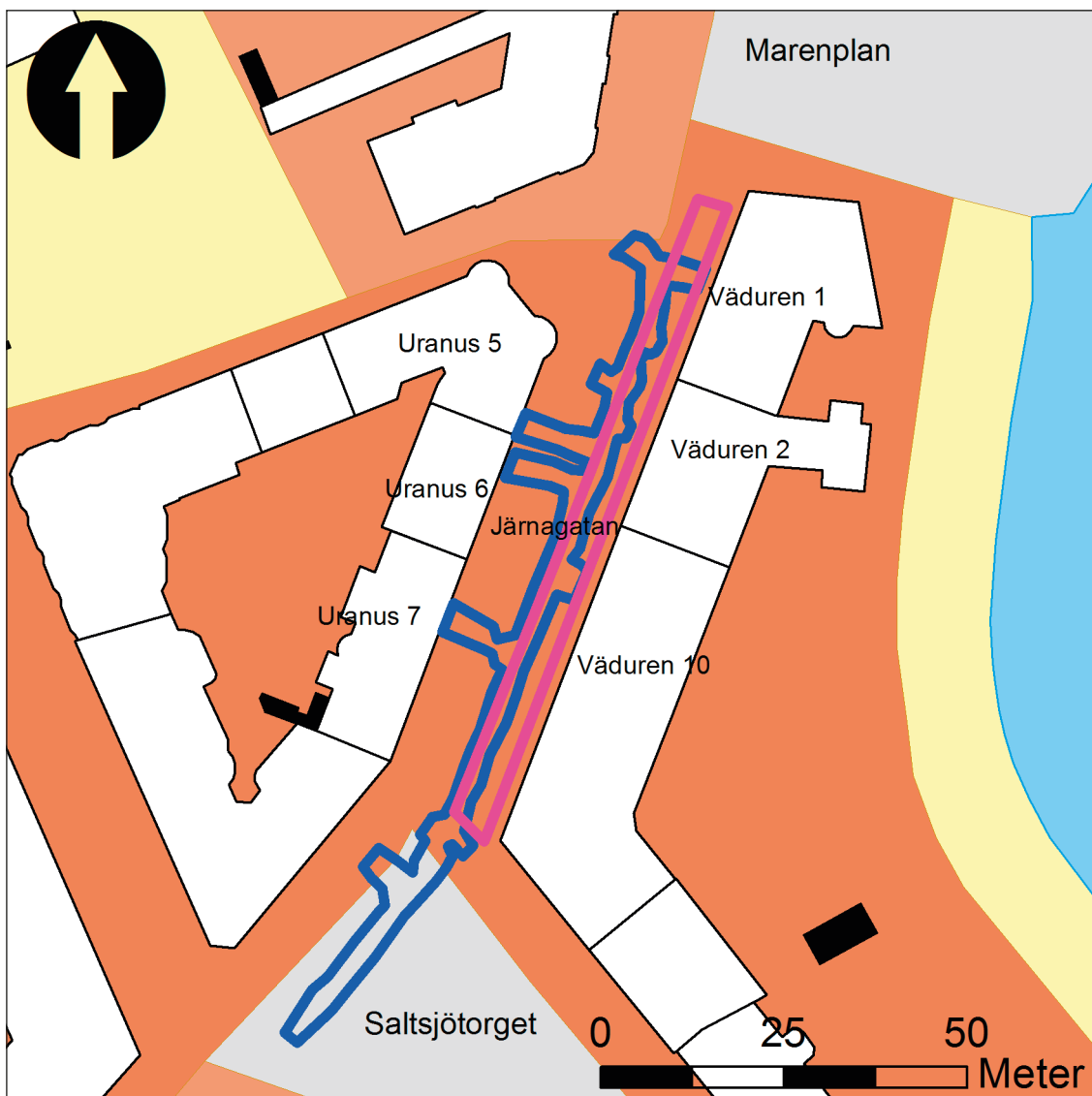
Stratigrafi

Stratigrafin bestod generellt av en kullerstensbeläggning ovanpå ett 0,4–0,7 meter tjockt bärlager. Under detta vidtog morängrus och sand i norra delen av området och ren sand i södra delen av området. Järnagatan schaktades ur år 1907 då en förhöjning togs bort och gatan planades ut (Gelotte 1980:135). Förhöjningen fanns någonstans mellan kvarteren Uranus 7 och Väduren 10 men dess exakta position är oklart.

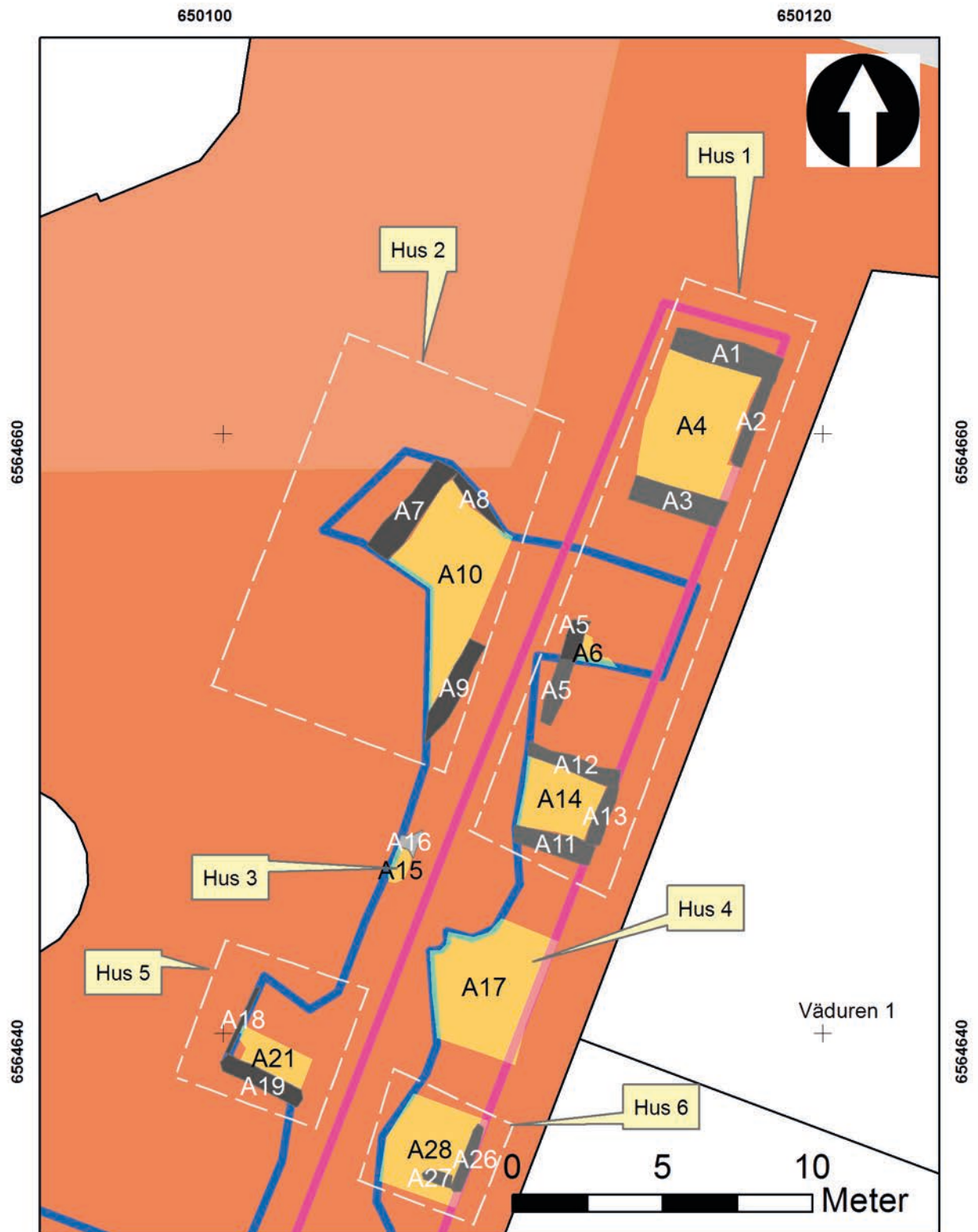
I större delen av det djupare vattenledningsschaktet upptogs ungefär halva undersökningsytan av ett kloakschakt som hade skurit många av anläggningarna. Kloakschaktet var återfyllt med sand vilket gjorde det svårt att urskilja lager och anläggningar på vissa ställen.

Stora delar av området var också stört av andra schakt som gick tvärs över de nu grävda schakten.

Schaktet för skelettjord hade nedgrävningar för trädlådor som låg längs trottoaren med jämna mellanrum vilka skulle ersättas av den nya skelettjorden. Träldorna skar regelbundet anläggningarna i detta schakt.



Figur 4. Schaktplan. Vattenledningsschaktet är markerat med blått. Skelettjordsschaktet är markerat med rosa. Skala 1:1 000.



Figur 5. Plan över norra delen av schaktet. Syllstensrader är markerade med grått. Lager är markerade med gult. Kullerstensbeläggning är markerat med ljusgrått. Skala 1:200.

Konstruktioner



Figur 6. Norra husgrunden (A1) i Hus 1. Foto från nordväst taget av Arkeologgruppen AB.

HUS 1

Kvarter: Väduren 1

Storlek: uppskattad till 17–18 meter långt

Höjd: upp till 1,0 meter

Datering: 1800-tal, möjligen 1700-tal

De tre syllstensraderna (A1, A2 och A3) i norra delen av schaktet hör tydligt ihop och A1 tolkas som en yttervägg. Troligen är detta "Bloms hotell" som syns till vänster på ett fotografi från sekelskiftet 1900 (se framsida). Denna byggnad stod på Järnagatan 1 innan dagens bebyggelse och dateras till troligt 1700-tal (muntlig uppgift, Emma Tibblin Stadsantikvarie Södertälje kommun, den 2 juni 2016). Syllstensraden A5 verkar ha fortsatt åt norr och söder och tolkas som rest av en yttervägg åt väster. Möjligen är syllstensraden A11 en rest av en yttervägg åt söder och syllstensraderna A3, A12 och A13 tolkas då som rester av innerväggar.

HUS 2

Kvarter: Uranus 5

Storlek: Uppskattad till cirka 6x4 meter

Höjd: 1,3 meter

Datering: —

Väggarna A7 och A8 bildade ett hörn av en källargrund i mycket dåligt skick. Troligen är även den något tydligare väggen A9 också del av källargrunden. En stor del av källaren går då in under schaktkanten i väster och söder vilket gör att dess storlek endast kan uppskattas. Källaren var igenfylld med sand, tegel och inrasad sten. Tolkningen försvårades av ett kabelschakt som genomkorsade källargrunden.

HUS 3

Kvarter: Uranus 5

Storlek: 1,5x1,0 meter i schaktet

Höjd: 0,2 meter

Datering: —

Ett raseringslager (A15) av ljus tjock lera som innehöll stora mängder tegel och kalkbruk och som låg i anslutning till en liten kullerstensbeläggning. Lagret har med försiktighet tolkats som en rest från ett hus.

HUS 4

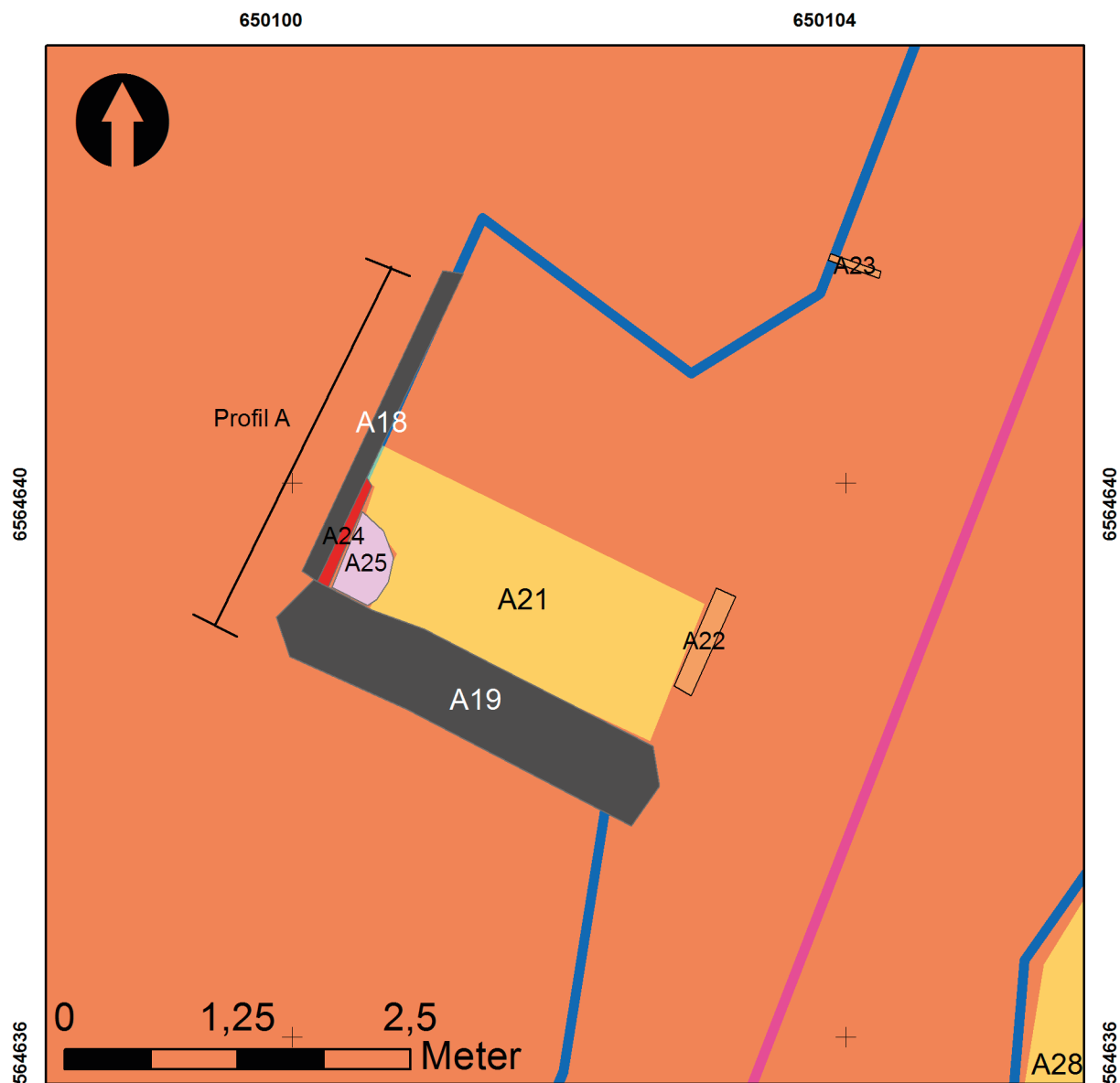
Kvarter: Väduren 1

Storlek: 4,5x2,9 meter

Höjd: 0,5 meter

Datering: —

Utgjordes av ett raseringslager (A17) som innehöll stora mängder sten och tegel samt två stora stenar, cirka 1 meter långa. Lagret tolkades som rester efter bebyggelse. Då lagret var skuret av trädlådor både i söder och i norr var det oklart om det representerar ett eget hus. Alternativt bör det räknas till Hus 1 eller Hus 6.



Figur 8. Plan över hus 5 med anläggningar. Skala 1:50.

HUS 5

Kvarter: Uranus 5

Storlek: Uppskattad till 3,5x2,6 meter

Höjd: 1,4 meter

Datering: Destruktionsfas 1790–1850

Fynd: i fyllningen: krus i stengods (1790–1850), mynt (Fredrik I).

En välbevarad del av en källargrund där väggarna A18 och A19 bildade dess sydvästra hörn. I norr fortsatte källaren under schaktkanten. Plankan A22 har tolkats som en rest av väggen i öster. I dess norra sträckning hittades i schaktet en stående trärest (A23) som tolkas som rest



Figur 7. Källargrund (Hus 5) med murstock (A24). Foto från öster taget av Arkeologgruppen AB.

efter källarens dörr. Denna avgränsar källaren i norr. I den sydvästra hörnan, på väggen mot väster, fanns en murstock av tegel (A24), av vilken återstod cirka 1,2 meter. I golvnivå fanns en enkel eldstad (A25) med tegel lagt längs ytterkanten. Golvlagret utgjordes av cirka 0,1 meter tjock lera (A21).

Fyllningen i källaren utgjordes av ett siltlager (A20) som innehöll mycket småsten och stora mängder tegel.

HUS 6

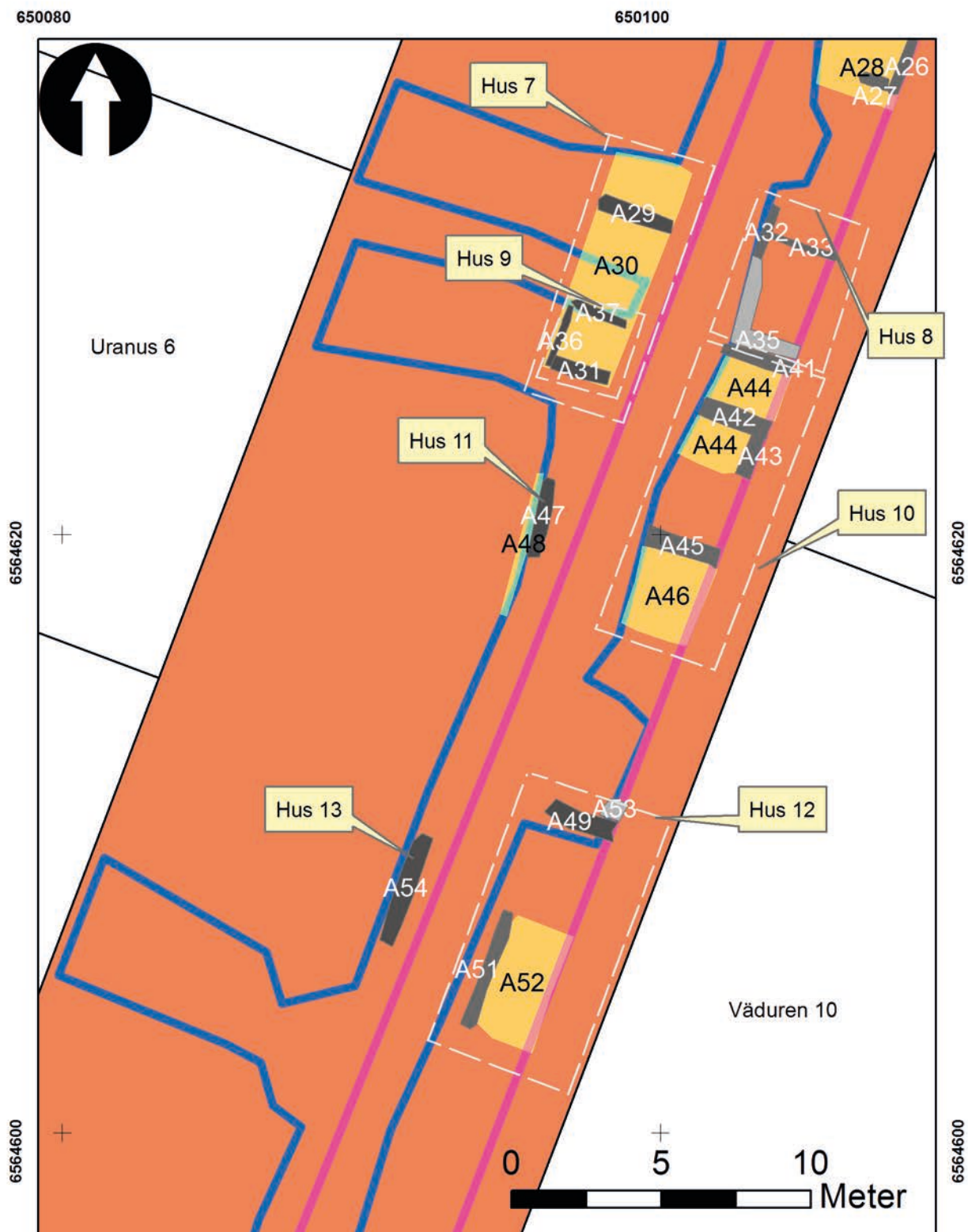
Kvarter: Väduren 2

Storlek: 2,2x1,0 meter

Höjd: upp till 0,4 meter

Datering: —

En bebyggelserest bildad av syllstensraderna A26 och A27 samt raseringslagret A28 som täckte dessa. Då trädlådor skurit anläggningen i norr och i söder var det oklart om den representerar ett eget hus eller om den hör ihop med Hus 4, alternativt Hus 8.



Figur 9. Plan över södra delen av schaktet. Syllstensrader är markerade med grått. Lager är markerade med gult. Kullerstensbeläggning är markerat med ljusgrått. Skala 1:200.

HUS 7

Kvarter: Uranus 5 och Uranus 6

Storlek: Cirka 6x2,2 meter i schaktet

Höjd: Upp till 0,4 meter

Datering: Destruktionsfas 1800-talet

Fynd: I brandlagret: mynt (år 1805).

Av byggnaden återstod syllstensraderna A29 och A31. Båda överlagrades av brandlagret A30. Lagret av sandig silt innehöll mycket kol samt tegel och kalkbruk. Det har tolkats som resterna efter en husbrand som troligen inträffat under första halvan av 1800-talet. Sannolikt har huset fortsatt väster om schaktkanten. Syllstensraden A31 överlagrade Hus 9.



Figur 10. Kullerstensbeläggning (A35) invid Hus 8. Foto från norr taget av Arkeologgruppen AB.

HUS 8

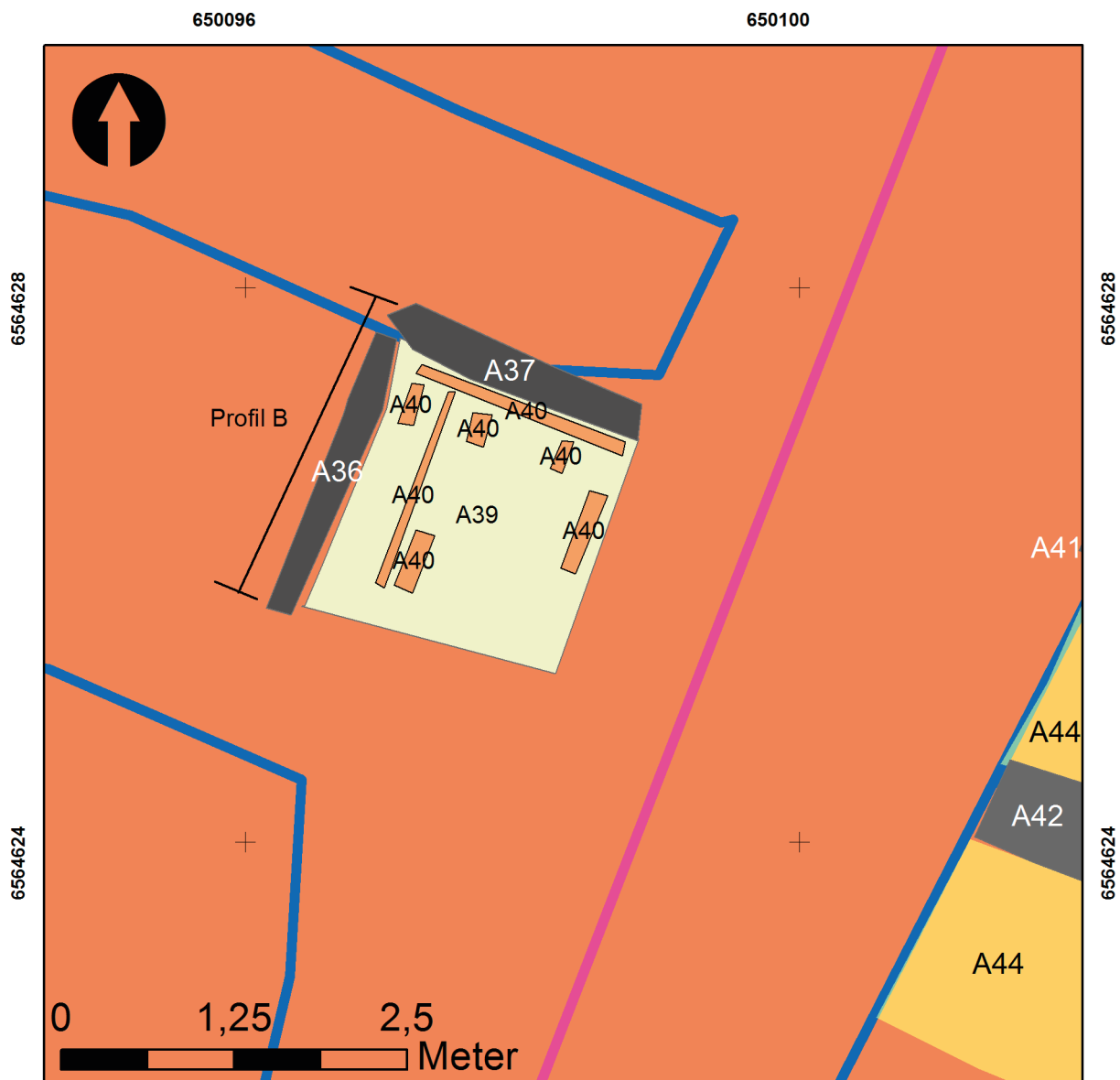
Kvarter: Väduren 2

Storlek: 2,2x1,0 meter i schaktet

Höjd: upp till 0,4 meter

Datering: —

Husrest där syllstensraderna A32 och A33 bildade ett "T". Då A32 hade en flat sida åt väster tolkas den som en rest av ytterväggen och A33 som en rest av en innervägg (alternativt yttervägg mot portlidret, se nedan) då den gick från mitten av A32. Det förmodade huset har blivit skuret av kabelschakt i norr och en trädlåda i söder men en kullerstensbeläggning (A35) (se figur 10) anslöt i söder mot syllstenarna i A32. Detta tolkades som ett portluder med stenlagd gång in till innergården. Det är då möjligt att Hus 8 och Hus 10 var samma byggnad.



Figur 11. Plan över hus 9 med brandlager markerat i beige. Plankor markerade med brunt. Skala 1:50.

HUS 9

Kvarter: Uranus 6

Storlek: 2,7x1,9 meter i schaktet

Höjd: 0,7 meter

Datering: destruktionsfas sent 1600-tal

Fynd: i fyllningen: keramik (1650–1700), islägg.

I brandlagret: järngryta, korroderat mynt.



Figur 12. Källargrund (Hus 9) med förkolnade plankor (A40) i golvet. Foto från öster taget av Arkeologgruppen AB.

En välbevarad del av en källare där väggen A36 och väggen A37 bildade dess nordvästra hörn. Källaren är skuren i söder av ett modernt schakt och i öster av kloakschaktet. I botten på källaren fanns ett brandlager (A39). Under detta fanns förkolnade träplankor (A40).

Fyllningen i källaren bestod av ett sandigt siltlager med sten och tegel. Källaren överlagrades av syllstensrad A31.

HUS 10

Kvarter: Väduren 2 och Väduren 10

Storlek: 10x2,5 meter i schaktet

Höjd: 0,3–0,4 meter

Datering: —

Tre syllstensrader (A41, A42 och A43) och raseringslager A44 bildade en bebyggelserest. Troligen tillhörde även syllstensrad A45 och raseringslager A46 denna byggnad även om en trädlåda hade grävts mellan anläggningarna. Området var ganska stökigt och syllstensraderna var i dåligt skick. Det är möjligt att Hus 8 och Hus 10 ingått i samma byggnad om kullerstensbeläggningen A35 tolkas som ett portluder.

HUS 11

Kvarter: Uranus 7

Storlek: 5,5 lång meter i schaktet

Höjd: 0,8 meter

Datering: —

En dåligt bevarad mur (A47) som följde schaktets riktning och tillsammans med fyllnadslagret A48 innanför bildade resterna av en källare som fortsatte under schaktkanten i väster. Källaren var skuren av ett modernt rörschakt i söder.

HUS 12

Kvarter: Väduren 10

Storlek: 7–8 meters längd i schaktet

Höjd: Upp till 0,5 meter

Datering: —

Av byggnaden återstod syllstensraderna A49 och A51. Syllstensraden A49 var störd av en trädlåda och ett VA-schakt. I nordöst anslöt dock en liten kullerstensbeläggning (A53) mot A49. Ett tunt raseringslager (A50) låg ovan både A49 och A53. A51 hade en flat sida åt väster och tolkas som grunden till en yttervägg mot gatan. Den var skuren av trädlådor både i norr och söder. Ett raseringslager (A52) låg upp emot A51 på östra sidan. Byggnadens storlek gick inte att bedöma.

HUS 13

Kvarter: Uranus 7

Storlek: 3,8 meter lång i schaktet

Höjd: 0,7-0,8 meter

Datering: —

En syllstensrad (A54) med flat sida åt öster följde schaktkanten. Den hade ett hörn i norr som visade att husgrunden fortsatte mot väster under schaktkanten. Syllstensraden var nedgrävd i morängruset vilket tyder på en husgrund snarare än en källare.

Tolkning

De östra husgrunderna kan med stor sannolikhet härledas till den bebyggelse som revs för att ge plats åt dagens stenhus som byggdes i början på 1900-talet. Gatan breddades då och jämnades ut. Dateringar var svårt att få då schaktet sällan gick tillräckligt djupt. Husen kan generellt sägas ha varit i bruk under 1800-talet, troligen i vissa fall även under 1700-talet. Då fastigheten inom Uranus 7 (se figur 4) byggdes år 1864 (Gelotte 1980:98) kan gatubredden jämföras. Det kan konstateras att gatan då var cirka 4 meter smalare än idag.

På den västra sidan kom husgrunder från olika faser, de äldsta från 1600-talet. Då de flesta var skadade av kloakschaktet är exakt utbredning svår att bedöma. Man kan ändå konstatera att Järnagatan gått i ungefär samma sträckning men varit något förskjuten åt öster. Den har även varit avsevärt smalare. Gatans bredd går dock inte att fastställa exakt då vi inte har daterade husgrunder från 1600-talet på den östra sidan Järnagatan.

I södra delen av undersökningsområdet hittades inga lämningar. Endast ren naturlig sand framkom i schaktet. Detta stämmer väl överens med uppgiften att en förhöjning i detta område har schaktats ned i början av 1900-talet. De lämningar som fanns där tidigare försvann troligen då.

Utvärdering av resultaten i förhållande till undersökningsplanen

Syftet med undersökningen var att dokumentera de lager, anläggningar och fynd som berördes av arbetsföretaget. Med den av Arkeologgruppen AB utförda schaktningsövervakningen och föreliggande rapport anses syftet med undersökningen vara uppfyllt. Arkeologgruppen AB använde sig av den i förfrågningsunderlaget angivna metoden och fullföljde uppdraget inom utsatt tid.

Referenser

Tryckta källor

Gelotte, G 1980. *Stadsplaner och bebyggelse typer i Södertälje intill år 1910*. Södertälje.

Strengbom, E. 2015. *Västra Kanalgatan och kvarteret Venus i Södertälje*. Södertälje 133:1, Södertälje socken och kommun, Stockholms län. Arkeologgruppen rapport 2015:58.

OTRYCKT RAPPORT I ATA

Anttila, K & Stridh, Y. 1986. *Schaktkontroll och arkeologisk undersökning inom fornlämning 133*. Saltsjötorget, Södertälje stad, Södermanland. Dnr 4310/84 Rapport Riksantikvarieämbetet 1986.

Kartor och arkivmaterial

HISTORISKA LANTMÄTERIAKTER

Södertälje stad, geometrisk delineation, 1648.
Lantmäteristyrelsens arkiv Akt: A102-1:1

BILDKÄLLOR

Torekällbergets bilddatabas.

MUNTliga KÄLLOR

Tibblin, Emma. Stadsantikvarie Södertälje kommun. Samtal 2 juni 2016.

Tekniska och administrativa uppgifter

Landskap	Södermanland
Län	Stockholm
Kommun	Södertälje
Socken	Södertälje
Fastighet	—
Fornlämningsnummer	RAÄ-nr Södertälje 133:1

Projektledning	Ola Winter, Tomas Ekman
Personal	Ola Winter, Tomas Ekman

Undersökningstid	2016-05-04 till 2016-07-14
Undersökt yta	Cirka 600 m ² , 210 löpmeter
Koordinatsystem	SWEREF 99 TM
Höjdsystem	RH 2000

Länsstyrelsens diarienummer
43111-20691-2015

Arkeologgruppens projektnummer
2015_52

Arkiv

Arkivmaterial förvaras tillsvidare hos Arkeologgruppen AB.

Digitalt arkiv

Digitala data förvaras tillsvidare hos Arkeologgruppen AB.

Fynd

Inga fynd omhändertogs.

Bilagor

Bilaga 1. Anläggningstabell

Anr	Kontext	Typ	Storlek/m	Beskrivning	Fynd
1	Hus 1	Syllstensrad	3,9x0,8 m	0,6 meter hög mur i öst-västlig riktning. Tuktad sten i storlek 0,2-1,0 meter. Spår av kalkbruk. Fortsatte under schaktkant i öster och väster.	
2	Hus 1	Syllstensrad	3,0 m	0,4 meter hög mur i nord-sydlig riktning. Stenar i storlek 0,4-0,6 meter. Syntes i schaktväggen.	
3	Hus 1	Syllstensrad	3,0x0,8m	0,5 meter hög mur i öst-västlig riktning. Stenar i storlek 0,4-0,6 meter. Fortsatte under schaktkant i öster och väster.	
4	Hus 1	Utfyllnadslager	4,0x3,0m	0,4 meter djupt sandlager. Innehöll sten och tegel. Fortsatte under schaktbotten.	
5	Hus 1	Syllstensrad	3,2x0,7m	0,7 meter hög mur i nordsydlig riktning. Vällagd med stenar i storlek 0,3-0,9 meter. Skuren av kabelschakt i norr. Fortsatte under schaktkanten i norr på andra sidan kabelschaktet. Fortsatte under schaktkant i söder.	
6	Hus 1	Golvlag?	1,3x0,8 m	Grått sandlager med enstaka kolfnyk i. Enstaka små glasbitar och små benbitar i lagret. Låg öster om A5.	
7	Hus 2	Syllstensrad/ vägg	2,6x0,7 m	0,8 meter hög mur i nord-sydlig riktning. Var i dåligt skick med stenar i storlek 0,3-0,8 meter.	
8	Hus 2	Syllstensrad/ vägg	3 m	1,3 meter hög mur i östvästlig riktning. Var i mycket dåligt skick med stenar i storlek 0,3-0,8 meter. Syntes i Schaktväggen.	
9	Hus 2	Syllstensrad/ vägg	2,5x0,6 m	0,9 meter hög mur i nord-sydlig riktning. Stenar i storlek 0,3-0,6 meter. Flata sidan åt väster. Den sista metern åt söder var endast 0,3 meter hög.	
10	Hus 2	Fyllnadslager	2,6x3,0 m	Cirka 1 meter djupt sandlager med mycket tegel i sig. Mycket omrört av recenta störningar. Fortsatte under schaktbotten.	
11	Hus 1	Syllstensrad	3,1x0,8 m	0,4 meter hög mur i öst-västlig riktning. Stenar i storlek 0,2-0,7 meter. I gott skick med flat sida åt söder.	
12	Hus 1	Syllstensrad	2,8x0,6 m	0,3-0,4 meter hög mur i öst-västlig riktning. Stenar i storlek 0,3-0,6 meter. I dåligt skick.	
13	Hus 1	Syllstensrad	2,8x0,4m	0,4 meter hög hög mur i nord-sydlig riktning. Stenar i storlek 0,6-0,9 meter.	
14	Hus 1	Fyllnadslager	2,6x2,2 m	0,3 meter tjockt grå sandlager som fortsatte under schaktbotten. Innehöll sten och enstaka tegelbit. I övrigt rent.	

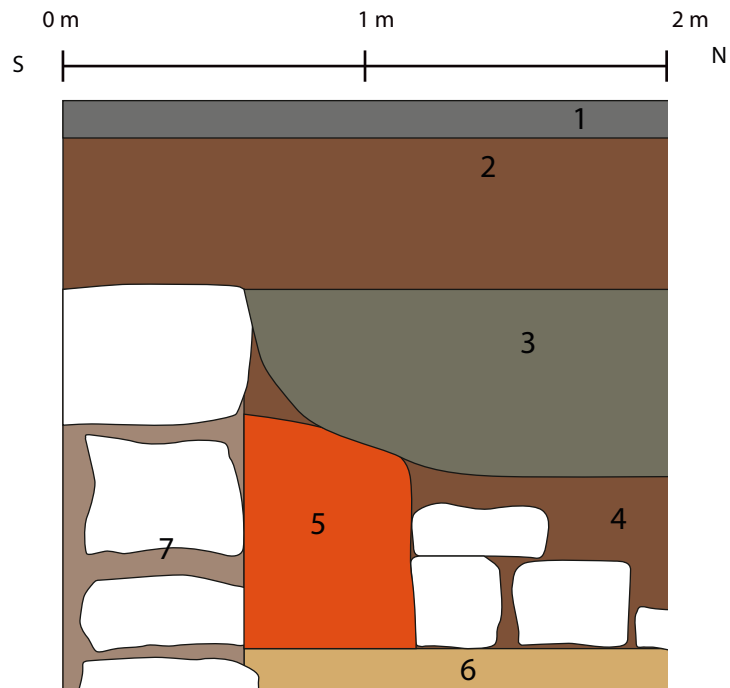
Anr	Kontext	Typ	Storlek/m	Beskrivning	Fynd
15	Hus 3	Raseringslager	1,5x1,0 m	0,2 meter tjockt ljust lerlager. Innehöll stora mängder tegel och kalkbruk. Begränsades av tre stenar, 0,3 m stora, i söder. Skuret av kloaschakt i öster.	
16		Stenpackning	1,0x0,6m	Kullerstensbeläggning. Rundade stenar i storlek 0,1-0,2 meter. Enskiktat.	
17	Hus 4	Raseringslager	4,5x2,9 m	0,5 meter tjockt sandigt siltlager. Innehöll mycket sten, 0,2-0,4 meter stora, samt tegel och enstaka järnspik. Skuret av trädlåda i söder och i norr.	
18	Hus 5	Syllstensrad/vägg	2,4 m	0,6-0,8 meter hög vägg i nord-sydlig riktning med flat sida åt öster. Stenstorlek 0,4-0,6 meter. Bruten i toppen av modernt schakt. Stenarna sammanfogade med bruk.	
19	Hus 5	Syllstensrad/vägg	3,0x0,5m	1,4 meter hög vägg i öst-västlig riktning med flat sida åt norr. Stenstorlek 0,4-0,6 meter. Stenarna sammanfogade med bruk.	
20	Hus 5	Fyllnadslager	2,6x3,5m	Cirka 0,8 meter tjockt siltlager med mycket småsten och stora mängder tegel. Stört i toppen av recent schakt.	Glas, krus i stengods (1790-1850), Mynt (Fredrik I)
21	Hus 5	Golvlager	1,1x2,8m	0,1 meter tjockt lergolv.	
22	Hus 5	Planka	0,8x0,2m	Gick i nord-sydlig riktning. Tolkas som rest efter den östra väggen.	
23	Hus 5	Dörr	0,7x0,5m	Upprättstående trä bestående av flera plankor. Tolkas som rest av dörr till källare.	
24	Hus 5	Tegelmur	0,9 m	1,2 meter hög tegelmur, fastmurad på vägg A18 tolkas som rest efter murstock. Något sotfärgad i nederkant.	
25	Hus 5	Eldstad	1,0x0,6 m	Fanns i golvnivå med tegel längs ytterkanten. Rester av förkolnat trä i och runt eldsstaden.	
26	Hus 6	Syllstensrad	2,2x0,5m	0,4 meter hög syllstensrad i nord-sydlig riktning. Stenar i storlek 0,3-0,6 meter. Var i dåligt skick och fortsatte under schaktbotten och under schaktkanten.	
27	Hus 6	Syllstensrad	1,0x0,5m	0,4 meter hög syllstensrad i öst-västlig riktning. Stenar i storlek 0,3-0,6 meter. Var i dåligt skick. Fortsatte under schaktbotten.	
28	Hus 6	Raseringslager	3,5x2,7m	0,6 meter djupt sandigt siltlager. Lagret innehöll mycket sten i storlek 0,3-0,7 meter samt mycket tegel. Lagret låg ovanpå A26 och A27. Lagret fortsatte under schaktbotten.	

Anr	Kontext	Typ	Storlek/m	Beskrivning	Fynd
29	Hus 7	Syllstensrad	2,5x0,6m	0,3-0,4 meter hög stensyll i öst-västlig riktning. Stenar i storlek 0,2-0,6 meter.	
30	Hus 7	Brandlager	7,5x2,2m	0,1-0,2 meter tjockt sandigt siltlager. Lagret innehöll mycket kol samt tegel och kalkbruk. Överlagrade A 29 och A31. Fortsatte i väster under schaktkanten.	Mynt (1805)
31	Hus 7	Syllstensrad	1,9x0,5m	0,4 meter hög syllstensrad i öst-västlig riktning. Stenar i storlek 0,3-0,6 meter. Överlagrade hus 9.	
32	Hus 8	Syllstensrad	2,0x0,3m	0,2-0,4 meter hög stensyll i nord-sydlig riktning. Stenar i storlek 0,2-0,6 meter.	
33	Hus 8	Syllstensrad	2,8x0,2m	0,2-0,3 meter hög stensyll i öst-västlig riktning. Stenar i storlek 0,2-0,8 meter.	
34	Hus 8	Raseringslager	3,5x2m	Ett 0,02-0,05 meter tjock kalkbrukslager som täckte A32 och A33 och delvis A35.	
35	Hus 8	Stenpackning	3,0x3,2m	Kullerstensbeläggning. Rundade stenar i storlek 0,1-0,2 meter samt tre rader med rektangulära stenar i storlek 0,3x0,1 meter. Skuren av trädlåda.	
36	Hus 9	Syllstensrad/ vägg	2,7x0,2m	0,7 meter hög mur i nord-sydlig riktning. Stenar i storlek 0,2-0,4 meter. Välbevarad.	
37	Hus 9	Syllstensrad/ vägg	1,9x0,3m	0,7 meter hög mur i öst-västlig riktning. Stenar i storlek 0,2-0,3 meter. Välbevarad.	
38	Hus 9	Fyllnadslager	2,7x1,5m	1,1 meter tjockt sandigt siltlager. Innehöll sten och tegel.	Keramik, islägg
39	Hus 9	Brandlager	2,7x1,5m	0,05-0,1 meter tjockt lager.	Mynt, gryta
40	Hus 9	Golv	2,2x1,5m	Några förkolnade plankor i nord-sydlig riktning.	
41	Hus 10	Syllstensrad	2,8x0,4m	0,3 meter hög syllstensrad i öst-västlig riktning. Tuktade och otuktade stenar i storlek 0,2-0,5 meter. Var i mycket dåligt skick.	
42	Hus 10	Syllstensrad	2,4x0,6m	0,4 meter hög syllstensrad i öst-västlig riktning med en flat sida åt söder. Tuktade och otuktade stenar i storlek 0,3-0,6 meter. Fortsatte under schaktbotten.	
43	Hus 10	Syllstensrad	1,4x0,5m	0,4 meter hög syllstensrad i nord-sydlig riktning. Tuktade stenar i storlek 0,4-0,8 meter med en flat sida åt väster. Lågt delvis under schaktkanten och fortsatte under schaktbotten.	

Anr	Kontext	Typ	Storlek/m	Beskrivning	Fynd
44	Hus 10	Raseringslager	4,0x2,6m	0,2-0,3 meter tjockt siltlager med mycket tegelsten och tuktad natursten. Fanns på båda sidor om A43 och fortsatte under schaktbotten.	
45	Hus 10	Syllstensrad	2,5x0,6m	0,3 meter hög syllstensrad i öst-västlig riktning. Stenar i storlek 0,2-0,6 meter. Raden var i mycket dåligt skick och var bitvis svår att skilja från raseringslager A46.	
46	Hus 10	Raseringslager	3,0x2,5m	0,2-0,5 meter tjockt sandigt siltlager med stenar och lite tegel. Fortsatte under schaktbotten.	
47	Hus 11	Syllstensrad	2,5x0,6m	0,8 meter hög källarmur som gick längs schaktkanten i nord-sydlig riktning. Stenar i storlek 0,3-0,6 meter. Själva källaren fortsatte in under schaktkanten i väster. Källarmuren var i dåligt skick och störd av kloaschaktet.	
48	Hus 11	Fyllningslager	5,5 m	0,8 meter djupt siltlager med sten och tegel i. Syntes endast i schaktväggen innanför A47. Lagret var skuret av ett recent rörschakt i söder.	
49	Hus 12	Syllstensrad	2,5x0,6m	0,3-0,4 meter hög syllstensrad i öst-västlig riktning. Den var störd av V-schakt i norr och trädlåda i söder. I östra delen låg A53 (kullerstensbeläggning) upp emot syllen.	
50	Hus 12	Raseringslager	2x1m	0,1-0,2 meter tjockt sandlager med tegel och bruk i. Otydligt och svåravgränsat. Låg ovanpå A49 och A53.	
51	Hus 12	Syllstensrad	4,0x0,5m	0,5 meter hög syllstensrad i nord-sydlig riktning. Vällagd med delvis tuktade stenar i storlek 0,3-0,65 meter och en flat sida åt väster. Den fortsatte ned under schaktbotten och var skuren av trädlåda i söder och i norr.	
52	Hus 12	Raseringslager	4,0x2,0m	0,2-0,3 meter tjockt sandlager med tegelkross i. Låg upp emot A51(syllstensrad). Under lagret vidtog moränggrus.	
53		Stenpackning	0,6x0,6m	Kullerstensbeläggning. Rundade stenar i storlek 0,1-0,2 meter. Enskiktad. Låg emot A49.	
54	Hus 13	Syllstensrad	3,8x0,8m	0,7-0,8 meter hög syllstensrad i nord-sydlig riktning med en hörna i norr där husgrunden går vidare in under schaktkanten i väster. Den bestod av tuktad och otuktad natursten i storlek 0,3-6 meter och var vällagd med en flat sida åt öster.	

Bilaga 2. Sektionsritningar

HUS 5, SEKTION A



- 1, gatsten
- 2, bärlager (grus och sand)
- 3, schakt för DV-brunn (makadam)
- 4, fyllningslager (silt med småsten och tegel)
- 5, tegelmur (murstock)
- 6, lergolv (ljus lera)
- 7, stenmur

SYLLSTENSRAD A31, HUS 7, SEKTION B

